

Kokkuvõttev hinnang 2018. aasta tegevuskava täitmisele **Valitsemisala nimetus:** *Kultuuriministeerium*

Tulemusvaldkond: *Kultuur*

Valdkonna peamine poliitikakujundaja ja tegevuste elluviija on Kultuuriministeerium koostöös teiste ministeeriumidega.

Üldeesmärk 1: Kultuuripoliitika eesmärk on kujundada loovust väärtustav ühiskond, hoides ja edendades eesti rahvuslikku identiteeti, uurides, talletades ja kandes edasi kultuurimälu ning luues soodsad tingimused elujõulise, avatud ning mitmekesise kultuuriruumi arenguks ja kultuuris osalemiseks.

Tulemusvaldkonna lühikokkuvõte

Kultuuri valdkonnas on oluline tagada loojatel võimalus luua uut loomingut ning Eesti kultuuri tutvustamise kaudu mitmekülgne kultuurielu, vaimse ja materiaalse kultuuripärandi säilitamine ja vahendamine. Enamiku näitajate puhul on Eesti elanikud aktiivsed kultuuris osalema ja kultuuriga seonduvaid teenuseid tarbima. Nii nagu varasematelgi aastatel, olid ka 2018. aasta olulisemad kultuuri valdkonna arengule kaasaaitavad tegevused suunatud kultuuritöötajate töötasu tõstmisele ja vabakutselistele tipp-professionaalidele töö tasustamisvõimaluste avardamisele. Eesmärk on anda loojatele kindlustunne ja loomerahu ning vastavalt Riigikogu kinnitatud visioonidokumendile „Kultuur 2020“ on eesmärk riigilt palka saavate kõrgharidusega kultuuritöötajate miinimumtasu võrdsustada aastaks 2020 Eesti keskmise palgaga.

2018. aastal toimunud suure mõjuga ürituste seas olid olulisteks kultuurivaldkonna sündmusteks näiteks Balti riikide kirjanduse ja kirjastuste fookuses olemine Londoni raamatumessil, Michel Sittowi näitus Washingtonis, Eesti Festivaliorkestri esinemine Londonis BBC Promsil, Euroopa kultuuripärandi aasta tähistamine jpm.

Poliitikakujundamises andsid tooni kultuuritöötajate jätkuv palgataseme tõus, kirjaniku- ja kunstnikupalga uus toetusperiood, riigi täiendava noorte huvitegevuse ja -hariduse toetussüsteemi esimese täisaasta rakendumine ning mitmete kultuuri toetatavate uute algatuste väljatöötamine.

Indikaator	Tegelik 2016	Tegelik 2017	Tegelik 2018	Sihttase 2018
Teatrikülastuste arv Eestis Allikas: Eesti Teatri Agentuur	1 186008	1,2 mln	-	1 mln
Lavastuste arv Eestis, tuhat Allikas: Eesti Teatri Agentuur	540	559	-	465
Muuseumikülastuste arv (mln) Allikas: Statistikaamet	3,46	3,5	-	3,3
Rahvaraamatukogude laenutuste arv (mln) Allikas: Statistikaamet	10,0	10,2	10,4	10
Rahvakultuuriharrastajate arv Allikas: Rahvakultuuri Keskuse andmekogu	88 728	88 342	83 205	85 000
Heas ja rahuldavas seisukorras olevate ehitismälestiste osakaal % Allikas: Muinsuskaitseamet	72,4	65,3	65,1	72,5

Etendusasutuste külastuste ja lavastuste statistika 2018. aasta kohta avaldatakse 2019. aasta esimeses pooles. Tuginedes 2017. aasta näitajatele saab välja tuua, et Eesti teatrit käidi 2017. aastal vaatamas 1,2 miljonit korda. Mängukavades oli kokku 559 lavastust. Muuseumikülastusi oli 2017. aastal 3,5 miljonit. 2018. aasta andmed on veel avaldamata. Rahvaraamatukogude laenutuste arv on viimastel aastatel veidi tõusnud – 2018. aastal oli see 10,4, ületades seega sihttasemeks seatud 10 miljonit laenutuskorda aastas. Rahvakultuuriharrastajaid oli 2018. aastal 83 205, jäädes alla seatud sihttaseme tulenevalt kogutavate andmete meetoodika muudatusest. Heas ja rahuldavas seisukorras olevate ehitismälestiste osakaal oli 2018. aasta lõpu seisuga 65,1%.

Tulemuste analüüs

2018. a jätkus riigiga töösuhtes olevate kultuuritöötajate töötasu alammäära tõstmine Kultuuriministeeriumi haldusalas, et aastaks 2020 oleks kultuuritöötaja miinimumtöötasu jõudnud vabariigi keskmise palga tasemele. Kultuuripoliitika põhialustes on see eesmärk kokku lepitud tagamaks konkurentsivõimelise palga kaudu kultuurivaldkonna spetsialistide järelkasv.

Kunstniku- ja kirjanikupalga pilootperiood käivitus 2015. aastal ning 2018. aastal lõpetas nn „esimene lend“. Kokku toetati 2018. aastal koos loomeliitudega 24 loovisiku tegevust. Kuna süsteem on ennast igati õigustanud valiti 2018. aasta lõpus uus kolmeaastane „lend“ ning edaspidi võib rääkida kunstniku- ja kirjanikupalgast kui kehtivast ja töötavast süsteemist. Kultuuriministeerium on leidnud võimaluse suurendada palgasaajate arvu nii, et järgnevatel aastatel on loomeliitude palgal igal aastal 15 kirjanikku ja 15 kunstnikku.

2018. aastal alustati strateegiadokumendi „Kultuuripoliitika põhialused aastani 2030“, mis seab kultuurivaldkonna ühised eesmärgid kümneks aastaks, koostamise protsessiga.

Eesti Vabariigi juubeliaastal toimus mitmeid tähelepanuväärseid Eesti kunstipärandit tutvustavaid sündmusi, lisaks Michael Sittowi suurejoonelisele ülevaatenäitusele Tallinnas ja Washingtonis, ka Konrad Mäe isikunäitus Roomas ja Baltimaade sümbolismi ühisprojekt „Vabad hinged“ Pariisi D’Orsay kunstimuuseumis.

Kultuuriministeerium toetas Eesti arhitektide osavõttu 24. maist 25. novembrini 2018 toimuvast XVI Veneetsia arhitektuuribiennaalist. 2018. aasta biennaalil esindas Eestit Veneetsias projekt „Nõrk monument“ (kuraatorid Liina Linsi, Roland Reemaa ja Tadeáš Ríha), mis tegeles mälu ja ruumi politiseerimise teemaga. Projekt pälvis oma kontseptuaalsusega palju positiivset tagasisidet.

2018. aastal olid Eesti kirjandus ja kirjanikud rahvusvaheliselt nähtavad ja äratasid tähelepanu. Kevadel oli Eesti EV 100 programmi raames koos Läti ja Leeduga Londoni raamatumessil peakülaline. Selleks sündmuseks valmistuti üle kuue aasta ja ettevõtmine õnnestus. Eesti juubeliaastal oli Eesti kirjandus Londonis esindatud nii kõrgel tasemel ja nii suures mahus esimest korda.

2018. aastal toetati endiselt väärtfilmikinode kaudu väärtfilmide kättesaadavaks tegemist ja põhjamaade ainsat A-kategooria filmifestivali PÖFF. Samuti jätkus filmitagasismaksfondi Film Estonia meetme rakendamine mahus kaks miljonit eurot eesmärgiga tuua Eestisse välisriikide produktsioone.

Märkimisväärtseteks kultuurisündmusteks võib nimetada ka mitmeid 2018. aastal valminud kultuuriobjektide avamisi. Suurepärase arhitektuuriga Arvo Pärdi Keskuse avamine 13. oktoobril Laulasmaal oli helilooja Arvo Pärdi loominguga säilitamiseks ja kohtumispaiga loomiseks märgiline sündmus kõigile, kes tunnevad Pärdi loomingut ja mõttemaailma vastu huvi. Tähelepanuväärsete valminud kultuuriobjektidena saab 2018. aastast veel välja tuua näiteks detsembris avatud multifunktsionaalse teatrikeskuse Narva Vaba Lava ja Eesti Ajaloomuuseumi Maarjamäe kompleksi.

2018. aasta kuulutati Euroopa kultuuripärandiaastaks. Selle läbiviimist Eestis koordineeris Muinsuskaitseamet koostöös Eesti Folkloorinõukoguga. Aasta jooksul toimus Eestis palju sündmusi, mis aitasid esile tuua meie mitmekesisest kultuuripärandist arheoloogilise väärtusega paikadest kuni arhitektuurimälestisteni. Tähelepanu said nii keskaegsed kindlused, folklooritraditsioonid kui ka kunstipärand.

2018. aastal alustati laulu- ja tantsupeo taristu uuendamist. Koostöös Tallinna linnavalitsusega käivitati lauluväljakul laulukaare laudise vahetus. Tantsupeo toimumiskohas Kalevi staadionil on käivitunud mitmed korrastustööd. Neist suurimaks võib lugeda staadioni istmete vahetust. Mõlemad taristuga seotud korrastustööd saavad teoks 2019. aasta laulu- ja tantsupeoks.

2018. aastal algas ka valdkondade ülene suuremahuline kultuuripärandi digiteerimine. Digiteerimise 2018–2023 tegevuskava sai kultuuriministri allkirja ning majandus- ja kommunikatsiooniministri heakskiidu 2018. aastal. Algasid tegevuskava dokumendi-, filmi-, foto- eseme-, kunsti- ja trükipärandi digiteerimise esimesed projektid ja taristu projektide analüüs ning elluviimine.

Vabariigi Valitsus andis Riigikogu menetlusse muinsuskaitseaduse eelnõu. Seadus jõustub 1. mail 2019. Sellega seoses muutub nii muinsuskaitse korraldus kui ka muuseumivaldkonna tööjaotus ministeeriumi ja Muinsuskaitseameti vahel.

Uue algatusena käivitus väärtusliku taluarhitektuuri säilitamise pilootprogramm, mille maht nelja aasta peale on 400 000 eurot. Siiani on puudu olnud toetus taluarhitektuuri säilitamiseks selle algses paigas ja kasutuses, mis on väga oluline nii traditsioonilise arhitektuuri kui ka ehitusvõtete ja -oskuste säilitamiseks.

Eesmärgiga tuua Eestisse rahvusvahelisi kultuuri- ja spordiüritusi, mis rikastavad kultuurielu ning elavdavad Eesti majandust, antakse toetust nendele üritustele, mis ilma riigi abita toimumata jääksid, kuid mis toovad riigieelarvesse maksutuluna vähemalt poolteist korda rohkem raha kui on toetuse suurus. 2018. aastal sai sellest meetmest raha rahvusvaheline koorifestival Europa Cantat.

Euroopa Liidus lõppes 6. novembril 2018 enam kui kaks ja pool aastat väldanud protsess audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi uuendamiseks. Direktiiv muudab meediateenuste osutajatele ehk teleringhäälingutele ja tellitavate teenuste pakkujatele reklaami osutamise reeglid senisest paindlikumaks ning täpsustab kohaldatava õiguse kriteeriume. Eesti on kohustatud direktiivi oma siseriiklikusse õigusesse üle võtma 21 kuu jooksul direktiivi jõustumisest.

2018. aastal sai Vabariigi Valitsuse heakskiidu muuseumide ühishoidlate rajamise ettepanek. Analüüsi tulemusel leiti, et kõige efektiivsem oleks rajada kaks hoidlat – üks Põhja- ja teine Lõuna-Eestisse, sest ühishoidla teenindaks ühel ajal paljusid muuseume üle Eesti. Hoidlaid ei planeeritaks pelgalt laohoonetena, vaid seal asuks konserveerimiskeskus, toimuks digiteerimine, korraldataks koolitusi ja muid vajalikke tegevusi. Ühishoidlate rajamise tempo sõltub riigi eelarvestrateegia läbirääkimistel saavutatavatest kokkulepetest.

2018. aastal jätkus kuus aastat tagasi alanud muuseumivõrgustiku korrastamine. 2018. aasta jooksul valmistati ette ühinenud riigimuuseumide Eesti Ajaloomuuseumi ning Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumi baasil Sihtasutus Eesti Ajaloomuuseum asutamine. Sihtasutus Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid kavandas enda alla uue sihtasutuse asutamist (toimus jaanuaris 2019), mis võtab üle endise riigimuuseumi Rannarootsi Muuseumi tegevuse. Töö jätkub ka 2019. aastal, mille lõpuks peaks Kultuuriministeeriumi haldusalas riigimuuseumina edasi tegutsema vaid Eesti Rahva Muuseum. Ülejäänud riigimuuseumid on ümber kujundatud sihtasutuseks või antud üle kohalikele omavalitsustele.

2018. aastal jõudsid otsuste etappi mitmete suurinvesteeringute planeeringud. Eesti Rahvusringhäälingu (ERR) praegune telekompleks ei vasta kehtivatele ohutusnõuetele, selle energiakasutus on ebaefektiivne ja hooned amortiseerunud. Kultuuriministeerium kavandab vahendid ERRi uue telekompleksi projekteerimise algatamiseks. Samuti peab Eesti Rahvusraamatukogu hoone tulevikus muutuma turvaliseks, ökonoomseks ja otstarbekohaseks. Kasvama peab võimalus pakkuda uusi teenuseid ning tagatud peab olema nõuetekohane inimeste ja pikka aega säilitavate väljaannete turvalisus. 2019. aastal käivitub Eesti Rahvusraamatukogu 43 451 m² hoone üle 50 miljoni euro maksva hoone rekonstrueerimisprojekt.

Peamised kitsaskohad

Raamatukoguteenuse kättesaadavuse üheks kanaliks on infotehnoloogilised raamatukogusüsteemid ja nende veebipõhised lugejakataloogid. Mitme raamatukogu lugejal tuleb sama väljaande leidmiseks sooritada mitu otsingut. Lugejatele parema üle-eestilise inforessursi ülevaate ja mugavama teenuse osutamiseks analüüsiti 2018. aastal Eesti

raamatukogusüsteemide teenuste vajalikkust ja suutlikkust, millele tuginedes koostatakse edaspidi raamatukoguteenuste jaoks sobiva infosüsteemi lahenduse ärianalüüs, et luua Eesti raamatukogude ja nende lugejate jaoks sobivaim raamatukogusüsteemi(de) arhitektuur ja valitsemise mudel. Raamatukogusüsteemide tänapäevastamise analüüs valmib 2019. aasta alguses. Analüüsi alusel on võimalik sihipärane raamatukogusüsteemide arendamine, ühiste strateegiliste arengusuundade määratlemine ja ka raamatukogude valdkonna seaduste uuendamine. Eesmärgiks on leida säästev raamatukoguprotsesside ja -teenuste rahastamine ning juhtimine üle terve raamatukogude võrgu.

Heas ja rahuldavas seisukorras olevate ehitismälestiste osakaal oli 2018. aasta lõpu seisuga 65,1% (5275 ehitismälestisest 3436). Kasutuses on 5275 ehitismälestisest 3930 ehk 74,5%. Tühjad majad ei ole ainult muinsuskaitse probleem. Peale kahe linnapiirkonna kahaneb asustus igal pool Eestis. Muinsuskaitstes puudub see kõige valusamalt väikelinnades asuvaid muinsuskaitsealasid. Selle probleemi adresseerimiseks valmistab Kultuuriministeerium ette meedet, kus umbes 3,3 miljonit eurot suunatakse muinsuskaitsealade arendamisele väikelinnades. Kaheksa väikelinna vanalinnad on ühtlasi riikliku kaitse all olevad muinsuskaitsealad. Seda planeeritakse rahastada Euroopa Majanduspiirkonna ja Norra finantsmehhanismist.

Ruumilooma ekspertrühm, kes tegutses Riigikantselei juures 2018. a septembrini, tõi kvaliteetse elukeskkonna kavandamise korralduses riigi tasandil välja hulga süsteemseid probleeme ja võimalusi, mille lahendamine eeldab pidevat tähelepanu. Selle pideva tähelepanu saavutamiseks on tarvis tõsta ametkondade ruumipädevust ning vaadata üle nende ülesanded. Ekspertühma hinnangul ei ole riik piisavalt selgelt sõnastanud kvaliteetset elukeskkonda kui riigi üht eesmärki, samas on ruumil mängida suur roll inimeste igapäevase heaolu, tervise ja ka majanduse arenguvõimekuse juures. Ekspertühm teeb ettepaneku koondada otseselt ruumiga tegelevad erinevate ministeeriumide osakonnad üheks ruumilooma üksuseks, mille ülesandeks jääks ka arhitektuurivaldkonna eest vastutamine.

Tulemusvaldkonna detailse täitmise infoga saab tutvuda aadressil:

<http://www.kul.ee/et/organisatsioon/arengukava-ja-tooplaan>

Tulemusvaldkond: Sport

Valdkonna peamine poliitikakujundaja ja tegevuste elluviija on Kultuuriministeerium koostöös teiste ministeeriumidega.

Üldeesmärk 2: Liikumisel ja spordil on oluline ning kasvav roll eestimaalaste elujõu edendamisel, elukeskkonna rikkuse loomisel ja Eesti riigi hea maine kujundamisel.

Tulemusvaldkonna lühikokkuvõte

Liikumisharrastusega (2 korda nädalas à 30 min) tegeles 2018. aastal Tervise Arengu Instituudi läbi viidud Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuringu andmetel vähemalt 40,2% tööealisest elanikkonnast. Neljandik eestimaalastest tervisesporti ei harrasta, kuid nende osakaal on aasta-aastalt vähenenud – 2008. aastal ei tegele tervisespordiga kolmandik inimestest (2008. a oli see 33%, 2018. a 24,7%).

Spordiklubides ja -koolides sporti harrastavate noorte (kuni 19-aastased) osakaal kogu vanusegrupist oli 2018. aastal 37,9%. Sihttase 2018. aastaks oli seatud 32,5% – seega on eesmärk täidetud.

Eesti on viimastel aastatel olnud edukas rahvusvaheliste suurvõistluste ja tiitlivõistluste korraldaja. Eestis toimuvad regulaarselt paljud rahvusvahelised spordiüritused, mis toovad siia märkimisväärse arvu väliskülalisi ning aitavad kaasa turismimajandusele, sealhulgas Eesti tutvustamisele Euroopas ja maailmas. Sellisteks Eesti jaoks olulisteks võistlusteks on näiteks Tallinn International Horse Show, Tallinna Maraton, Tartu Maraton, Ironman Tallinn, Rally Estonia ja Simple Session.

2018. a võitsid Eesti sportlased tiitlivõistlustelt kokku 179 medalit, neist 39 olümpiaaladel.

Kultuuriministeerium panustab nii liikumisharrastuse kui ka saavutusspordi edendamisse spordiorganisatsioonide toetamise, Tehvandi Spordikeskuse SA (sh Kääriku spordibaas) ning Jõulumäe Tervisespordikeskuse SA arendamise ja ka teistesse olulistesse spordiobjektidesse investeerimise kaudu.

Indikaator	Tegelik 2016	Tegelik 2017	Tegelik 2018	Sihttase 2018
Liikumisharrastusega regulaarselt tegelevate inimeste osakaal 16-64-aastaste vanusgrupis, % Allikas: Eesti Tervisearengu Instituut (Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuring)	42	-	40,2%	46%
Spordiklubides ja –koolides sporti harrastavate noorte (kuni 19-aastased) osakaal kogu vanusegrupist, % Allikas: Eesti Spordiregister	35,9	37,7	37,9	32,5

Tulemuste analüüs

Alates 2018. aastast nähakse Kultuuriministeeriumi spordivaldkonna eelarves täiendavalt ette 0,5 miljonit eurot, mille abil on spordiorganisatsioonidel võimalik spordikohtunike töö tasustamisel üle minna tulumaksuvabadelt stipendiumidelt töötasude maksmisele. Vastav spordiseaduse muudatus jõustus 01.01.2018.

Alates 2018. aastast jõustus treeneri tööjõukulu toetuse eraldamisel muudatus, mille kohaselt toetatakse kindlaks määratud arvu treeningtundide läbiviimist (1,1 mln), et välistada treenerite arvu kasvu tingimustes võimalik olukord, kus toetus ühe treeneri kohta võiks väheneda võrreldes eelmise aastaga. Samuti kehtestati tööandjatele nõue, mille kohaselt palgafond treeneri kohta peab suurenema sama protsendi võrra kui palju suureneb riigi toetus. Riigieelarvest toetatavate treeningtundide piirmäärade kehtestamine ja riigieelarveliste vahendite tõus (6,015 mln eurot) võimaldas koostöös spordiorganisatsioonidega 2018. aastal tagada täiskohaga töötavale treenerile brutotöötasu 850 eurot kuus. Kuna 2018. aastal taotleti riigitoetust rohkem kui 1,1 miljoni tunni läbiviimiseks, siis riigipoolne toetus moodustas esmakordselt alla 50% treeneri töötasust jäädes 47,57% peale ehk 541 eurot kuus.

1. jaanuarist 2018 rakendus tööandjatele soodustus – töötajate sportimiskulude hüvitamist ei käsitleta enam erisoodustusena kuni 400 euro ulatuses töötaja kohta aastas.

Alates 2018. aastast on loodud kultuuri- ja spordiürituste korraldajatele meede, mis võimaldab tuua Eestisse uusi suursündmusi. Meetme eesmärk on tuua Eestisse rahvusvahelisi kultuuri- ja spordisündmusi, mille raames välismaiste kaaskorraldajate, välismaiste toetajate toetuse arvelt tehtavatelt kuludelt, välisosalejate ning väliskülastajate poolt tehtud kulud tekitavad riigile täiendava maksutulu laekumist ning elavdavad Eesti majandust. Toetuse andmise tulemusena on riigile laekuv hinnanguline täiendav maksutulu vähemalt võrdne toetuse 1,5 kordse suurusega. 2018. aastal on meetmest toetatud Rally Estoniat, Ironman täispikka triatloni, Curlingu täiskasvanute EMI ja triatloni täiskasvanute EMI ning 2019. aasta jaanuaris toimunud murdmaasuusatamise MK etappi.

2018. aastal jätkati Kääriku spordikompleksi väljaehitamise. 2018. aasta lõpuks valmis Kääriku Spordikeskuse kunstmuru jalgpalliväljak. 2018. aastal algas Rääma Sõudebaasi ellingu hoone ja töökoja renoveerimine. Jätkus Kalevi keskstaadioni rekonstrueerimine – 2018. aastal viidi läbi staadioni projekteerimine ning uuendati staadioni rajakate.

Peamised kitsaskohad

Liikumisharrastuse edendamiseks otsustas 2018. aastal valitsus käivitada alates 2019. aastast regionaalsete tervisespordikeskuste toetamise programmi, mille eesmärk on tagada, et igas maakonnas oleks vähemalt üks tänapäevane ning võimalusterohke vabaõhu-spordikeskus, et inimestele anda veelgi rohkem võimalusi liikumisharrastusega tegelemiseks. Programmi elluviimiseks otsustas valitsus eraldada toetust kokku 2,4 miljonit eurot neljaks aastaks ehk iga maakond saab 40 000 eurot aastas. Nii ei tohiks paari aasta pärast Eestis olla maakonda, kus ei toodeta näiteks kunstlund.

Selleks, et meie sportlased ja võistkonnad suudaksid püsida rahvusvahelises tippkonkurentsis on vajalik tagada neile tingimused tiitlivõistlustel osalemiseks ja nendeks ettevalmistumisel. Seda nii noorte, juunioride kui täiskasvanute vanuseklassis. Vahendite puuduse tõttu jääb mitmetel sportlastel ja võistkondadel tiitlivõistlustel osalemata, nad osalevad ebapiisava ettevalmistusega või ebapiisavate taustajõududega. Esineb ka olukordi, kus tiitlivõistlustel osaleb mitte parim sportlane vaid see, kes suudab selleks leida isiklikud vahendid. Vabariigi Valitsus otsustas 2018. aasta aprillis riigieelarve strateegia 2019–2022 raames eraldada 8 miljonit eurot järgmiseks neljaks aastaks koondise tasemel sportlaste ja võistkondade toetamiseks ettevalmistamisel ja osalemisel tiitlivõistlustel.

Vaatamata treeneritoetuse korrastavale ja spordiliikumist arendavale mõjule jäävad treenerite töötasud siiski riigis tervikuna pidevalt kasvavate palkade foonil maha keskmisest palgast. Riik on võtnud eesmärgiks noortega tegelevate treenerite palgad viia Eesti keskmise palga tasemele, mistõttu on riik omapoolset toetust pidevalt suurendanud. 2019. aastal tõstetakse täiskohaga töötavate treenerite (24-treeningtunnine nädalakoormus) keskmine brutopalk 850 eurolt 1000 euroni, kuid see on 72% Eesti keskmisest palgast.

Tulemusvaldkonna detailse täitmise infoga saab tutvuda aadressil: <http://www.kul.ee/et/organisatsioon/arengukava-ja-tooplaan>

Tulemusvaldkond: *Lõimumine*

Valdkonna peamised poliitikakujundajad ning tegevuste elluviijad on Siseministerium ja Kultuuriministerium, samuti panustavad valdkonda Haridus- ja Teadusministerium ning Sotsiaalministerium.

Üldeesmärk 3: Eesti ühiskond on lõimunud ja sotsiaalselt sidus, erineva keele- ja kultuuritaustaga inimesed osalevad aktiivselt ühiskonnaelus ja jagavad demokraatlikke väärtusi.

Tulemusvaldkonna lühikokkuvõte

Lõimumine on ühiskonda tervikuna läbiv protsess. Oluline on pöörata tähelepanu kogu ühiskonna väärtusorientatsioonide kujundamisele, avatud hoiakute suurendamisele ning eesti keelest erineva emakeele ja kultuuriga püsielanike ja uussisserändajate lõimumise jätkuvale toetamisele ühiskonnas. Edukas lõimumisprotsess toimub eeskätt vabatahtliku valiku ja motivatsiooni toel. Euroopa Liidus on viimastel aastatel järsult kasvanud rahvusvahelist kaitset vajavate inimeste arv. Eelseisvatel aastatel tuleb rohkem tähelepanu pöörata uussisserändajate, sh rahvusvahelise kaitse saanud inimeste lõimumise toetamisele ning mitmekesisust väärtustava poliitilise kultuuri kujundamisele ühiskonnas.

Eesti ühiskonna integratsiooni monitooringut (EIM) viiakse läbi iga kolme aasta tagant. Järgmine EIM viiakse läbi 2020. aastal. 2017. aasta Eesti ühiskonna integratsiooni monitooringu tulemustest lähtudes on ühiskonna sidusus olulistes võtmevaldkondades (eesti keele oskus ja osatähtsus, riigiidentiteet, kodakondsus jt) suurenenud. Samas on Ida-Virumaa lõimumisnäitajad võrreldes teiste piirkondadega jätkuvalt kõige nõrgemad (vähene eesti keele oskus, vähem kontakte eestlastega, väiksem osalus Eesti kultuurielus jne), väheneb Eesti kodakondsuse taotlejate arv, venekeelsete elanike meediaallikate pingereas domineerivad Venemaa telekanalid.

Eesti on kultuuriliselt mitmekesine riik, kus elab üle 190 erineva rahvuse. Eestis räägitakse emakeelena 109 keelt: Eesti elanikkonnast 68,4% jaoks on emakeeleks eesti keel, 29,6% jaoks vene keel ja vaid 2% Eesti elanikkonnast räägib emakeelena ülejäänud 107 keelt.

Demograafiliste prognooside ja rändestsenaariumide kohaselt kasvab Eesti ühiskonna kultuuriline mitmekesisus kiiresti. 2017. aastal esitletud „Eesti ühiskonna integratsiooni monitooring“ (EIM) ja „Eesti inimarengu aruanne 2016/2017“ näitavad, et suurenev sisseränne esitab poliitikakujundajatele üha uusi väljakutseid. EIM 2017 järgi vähenes avatud ja positiivse kultuurihoiakuga inimeste osakaal sallivuse koondindeksi alusel eestlastel 35%-lt 31%-le ja teistel rahvustel 62%-lt 57%-le. Muutus on ilmselt osaliselt seotud Euroopa Liidu rändekriisiga, mis mõjutas negatiivselt inimeste hinnangut eri rahvuse konfliktide paratamatuse, kultuuride kokkupuute ja koostöövõimaluste suhtes.

Indikaator	Tegelik	Tegelik	Tegelik	Sihttase
	2016	2017	2018	2018
Tugeva ja keskmise riigiidentiteediga isikute osakaalu indeks teistest rahvustest isikute hulgas	-	39%	-	-
Allikas: Eesti ühiskonna integratsiooni monitooring (EIM)	-	47%	-	-

2017. aasta lõimumismonitooringu andmetel on teisest rahvusest tugeva riigiidentiteedi kandjaid 39% (kasv võrreldes 2015. aastaga 3% võrra) ning keskmise riigiidentiteedi kandjad 47% (sama palju kui 2015. aastal). Eesmärk oli 2017. a suurendada tugeva riigiidentiteediga isikute osakaalu teistest rahvustest isikute hulgas 37%ni ning keskmise riigiidentiteediga isikute osakaalu 49%ni. Seega on eesmärk osaliselt täidetud.

Tulemusvaldkonna detailse täitmise infoga saab tutvuda aadressil:

<http://www.kul.ee/et/eesmargid-tegevused/kultuuriline-mitmekesisus/valdkondlik-arengukava-loimuv-eesti-2020>

Tulemuste analüüs

2018. a alustati uue riikliku lõimumiskava koostamisega. Lõimumispoliitika alusdokument sõnastab Eesti riigi lõimumispoliitika eesmärgid ja tegevused nende saavutamiseks. See on jätk kehtivale arengukavale „Lõimuv Eesti 2020“.

Eesmärgiga toetada eesti keele kui võõrkeele kvaliteetse õppe arengut ja aidata kaasa ühiskonna paremale lõimumisele alustati Narva ja Tallinna eesti keele majade sisuliste tegevustega 2018. aasta teisel poolaastal. Majade ülesandeks on korraldada tasuta eesti keele kursusi ning tegevusi, mis võimaldavad eesti keelt praktiseerida. Füüsiliselt avas Tallinnas eesti keele maja oma ukseid jaanuaris 2019 ja Narvas avatakse eesti keele maja 2019. aasta teisel poolaastal. 2018. aastal toimusid tegevused ajutistel pindadel.

2018. aastal jätkusid A2, B1 ja B2 tasemel eesti keele kursused, mida pakuti vähelõimunud inimestele ja uussisserändajatele, parandamaks nende keeleoskust. 2018. aastal osales Integratsiooni Sihtasutuse keeleõppes 2774 inimest, valmis eesti keele õppe äpp Speakly (www.speakly.me) ning teised alternatiivsed IT-lahendused. Keelekohvikute formaadi käivitamine Eestis on tasakaalustanud keeleõppemaastikku. Iganädalaselt toimusid keelekohvikud 18 kohas Tallinnas, Maardus, Keilas, Paldiskis, Narvas, Kohtla-Järvel, Jõhvis ja Kiviõlis. Ühtekokku on keelekohvikutes olnud 2655 küllastamist.

Korraldati 2 eesti keele messi, mille eesmärk oli viia kokku täiskasvanud keeleõppijad ning keeleõppeteenust ja -vahendeid pakkuvad koolitusasutused ja kirjastused. Messil sai tutvuda erinevate keeleõppe meetodikate ja õppematerjalidega. Eesti keele messe külastas kokku ligikaudu 1400 inimest (Narvas ca 400 ja Tallinnas ca 1000 isikut). Jätkati 2016. aastal alanud eesti keele ja kultuuri tundmise klubide tööd. 2018. aastal osales 52 keelelise ja kultuurilise kümbluse klubis 832 inimest.

2018. aasta sügisel valmis nõustamisveeb, mis ühendab olemasolevaid veebe (integratsioon.ee/noustamine ja integratsiooniinfo.ee) ning koondab infot nõustamis- ja

infosüsteemi sisuteemadel teistest toimivatest inforessurssidest. Nõustamisveebi arendamisel on tõhustatud vähelõimunutele suunatud teabe levikut ning loodud kolmekeelne platvorm valdkonnaülese infokanalina.

Tegevustoetust sai kokku 18 rahvusvähemuste kultuuriseltside katusorganisatsiooni ja nende kaudu 258 rahvusvähemuste kultuuriseltsi. Septembris 2018 toimus eesti ja rahvusvähemuste katusorganisatsioonide ühisüritus Mooste mõisas. Samuti toetati 16 projekti, mille seas olid traditsioonilised festivalid, nagu „Multikultuurne Pärnu“, XV rahvusvähemuste kultuurifestival „Rahvuskultuuride loomepada“ Jõhvis, Idamaa rahvaste kevadfestival Novruz Bajramõ Tallinnas, ukraina kultuuri rahvusvaheline laste-noorte festival „Kvitõ Ukrainy“ ning rahvusvaheline vaimuliku muusika festival Mustvees. Toetati EV100 juubeli, mitmekesisuse ja rahvustepäeva tähistamisega seotud ürituste korraldamist.

2017.–2018. aastal viis Kultuuriministerium Euroopa Komisjoni toetusel ellu romade lõimumist toetava projekti (ESTROM). Projekt keskendus lõimumise kohaliku tasandi sidusrühmade väljaselgitamisele, aidati kaasa Kultuuriministeriumi romade lõimumise nõukoja ja kohalike omavalitsuste vahelisele koostööle. Viidi läbi romade kuuluvustunnet ja ühiskonnaelus osalemist mõõtev uuring ning roma lastega töötavate pedagoogide küsitlus, korraldati neli koolitust roma noortele ja seminar roma lastega töötavatele õpetajatele. Toetati noorte roma aktivistide individuaalseid koolitusi ning loodi romade lõimumist toetava võrgustiku veebisait www.eestiromad.com.

Etendusasutuste ja muuseumide poolt hangitud tehnilised vahendid ja seadmed pakkusid eesti ning muu maailma kultuuriprogramme mitmes keeles tagades kultuuriinfo tarbimise vähelõimunud inimeste, sh uussisserändajate hulgas. Näiteks on muuseumid hankinud audiogiide ja nende laadimisseadmeid (Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseum), tarkvara ja kujunduse videogiidide rakendusele (SA Eesti Vabaõhumuuseum, Tartu Ülikool), et vahendada ekspositsiooni interaktiivsel viisi muukeelsele külastajale. Samuti on ostetud puutekraane koos miniarvutite ja vastava tarkvaraga. Teatrid on hankinud peamiselt tõlkesüsteemiga seonduvalt nii riist- kui tarkvara: arvuteid, LED-ekraane, subtiitrite tarkvara litsentse, projektoreid, objektiivse jms. Hangitud tehnilisi vahendeid kasutas 2018. aastal 4149 inimest.

Peamised kitsaskohad

Eesti ühiskonna integratsiooni monitooring 2017, 2016/2017. aasta Eesti Inimarenguaruanne, Statistikaameti andmed ning rakendusuuringud toovad välja mitmed lõimumisalased probleemid, millele tuleb järgmisel perioodil tähelepanu pöörata: passiivselt eesti keelt oskajate suur arv ning keelekeskkonna puudumine, erinevast rahvusest inimeste vähesed kontaktid, teisest rahvusest inimeste väike osalus vabatahtlikus liikumises ja vabakonna organisatsioonides, eestlaste vähene lõimumisvalmidus ning eestlaste ja teisest rahvusest inimeste erinevad harjumused meedia tarbimises ning ühise infovälja puudumine, sotsiaalmajanduslikud lõhed erinevast rahvusest inimeste vahel.

Nende väljakutsete lahendamiseks kasutatakse peamiselt järgmisi poliitika instrumente: 1) informeerimine (sihtrühmade teavitamine, nõustamine, teadmiste ja oskuste arendamine) 2) majanduslikud instrumendid nagu tegevuste rahaline toetamine ja 3) seadusandlikud instrumendid (nt kodakondsuse seaduse muutmine).

Arvestades demograafilisi prognoose ja rändestsenaariume on Eesti ühiskonna kultuurilise mitmekesisuse määr kiirelt kasvav. Seetõttu tulevikku väljakutseks on uussisserändajate ja

rahvusvahelise kaitse saajate lõimumine Eesti ühiskonda, sh nende kaasamine rahvuskultuuriseltside tegevusse, mis võib suurendada kultuuriseltside ehk potentsiaalsete kasusaajate arvu.

Suuremat tähelepanu vajab lõimumispoliitika sidusus diasporaapoliitikaga – seda nii Eesti diasporaa tagasipöördumise kui ka teiste riikide, sh Venemaa Föderatsiooni kaasmaalaspoliitika ja mõjutustegevusega Eestis. Sageli ei ole tagasipöördujate keeletase ega teadmised Eesti ühiskonnakorraldusest siin hakkama saamiseks piisavad ning suurel osal tagasirännanutest esineb kohanemisprobleeme, seda isegi suhteliselt lühikest aega välismaal elamise korral. Kohanemisprobleemid on seotud sobiva töö leidmisega, seoses Eestisse naasmisega tekkiva elatustaseme languse ning majanduslikult kehvema toimetulekuga. Tagasipöördujatele suunatud teenused (nõustamine, tööturu võimaluste tutvustamine, toetuste maksmine jm) vajavad ühtset arendusprotsessi. Tagasipöördumispoliitika oluliseks faktoriks ei ole ainult tagasipöördujate hulk, vaid ka sihtgrupi integreerimine vastuvõtvasse ühiskonda ning sisenemine Eesti tööturule, mistõttu tuleb leida täiendavaid võimalusi, et soodustada tagasipöördujate kohanemist Eesti ühiskonnaga.

Suuremat tähelepanu vajab Ida-Virumaa kodanikuühenduste kaasamine poliitikakujundamisse ja otsustusprotsessidesse. Selleks rakendatakse Ida-Virumaa tegevuskavas ja programmis planeeritud meetmeid ning tegevusi kõikides Kultuuriministeeriumi vastutusvaldkondades. Lõimumist tagavad teenused on vaja välja kujundada sellisena, et need oleksid jätkusuutlikud. Lõimumisvaldkonna eesmärk on jõuda olukorrani, kus sidusa ühiskonna nimel töötavad kõik ühiskonna olulisemad organisatsioonid. Järgmise kümne aasta jooksul peab muutuma paradigma, kus lõimumisvaldkond seisab koos üksikutest integratsiooniprojektidest, kampaaniatest ning ministeeriumite ja nende allasutuste initsiatividest. Jõuda tuleks hoopis laiema arusaamani, milles kõik riigi heaolu nimel tegutsevad organisatsioonid arvestavad ja rakendavad oma spetsiifikast tulenevalt tegevusi sidususe suurendamiseks.

Teadmispõhise ja tulemusliku lõimumispoliitika kujundamiseks ja selle edukaks elluviimiseks tuleb suurendada eri organisatsioonide vahelist koostööd (avaliku- ja erasektori ning kodanikuühiskonna tasandil) ning seirata ühiskonnas toimuvaid lõimumisprotsesse. Tugevdamist vajab koostöö lõimumisvaldkonnas kohalike omavalitsuste ning erasektoriga.